

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА ТА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Методичні вказівки
до практичних, семінарських занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної
(заочної) форми навчання за спеціальністю 204
«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Харків – 2024

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА ТА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Методичні вказівки
до практичних, семінарських занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної)
форми навчання за спеціальністю 204
«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Затверджено рішенням Науково –
методичної ради факультету
економічних відносин та фінансів
Протокол № 5 від 26.10.2024 р.

Харків – 2024

УДК: 338.43.+657:637(073)

Схвалено
на засіданні кафедри економіки та бізнесу
Протокол № 7 від 09.01.2024 р.

Рецензенти:

Ю.Л. Філімонов, канд. екон. наук, доц. кафедри глобальної економіки Державного біотехнологічного університету

О.М. Таран, канд. екон. наук, доц. кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування Державного біотехнологічного університету

Економіка виробництва продукції тваринництва та бухгалтерській облік: методичні вказівки до практичних, семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» / Т.Ю. Білоусько/ - Електрон. дані. - Х.: ДБТУ, 2024. -52 с.

Визначено роль і місце навчальної дисципліни, її зміст за модулями і темами, наведено плани практичних та семінарських занять, викладено вимоги до виконання самостійної роботи, розгорнутий перелік рекомендованої літератури. Методичні вказівки допоможуть здобувачам в опануванні навчальної дисципліни як під керівництвом викладача, так й під час виконання самостійної роботи. Методичні вказівки призначені здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

УДК: 338.43.+657:637(073)

Відповідальний за випуск: Т.Ю. Білоусько, кандидат економічних наук, доцент

© Білоусько Т.Ю.,2024

© ДБТУ, 2024

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни «Економіка виробництва продукції тваринництва та бухгалтерській облік» є формування системи теоретичних і прикладних знань та вмінь щодо економічних закономірностей виробничих процесів у галузі тваринництва, процесу формування ресурсного потенціалу галузі тваринництва, визначення шляхів підвищення економічної ефективності його використання та проведення первинного бухгалтерського обліку в галузі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі набувають такі компетентності :

- *Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.*
- *Здатність використовувати професійні знання в галузі виробництва і переробки продукції тваринництва для ефективного ведення бізнесу.*
- *Здатність застосовувати базові знання економіки, організації та менеджменту у виробництві та переробці продукції тваринництва.*
- *Здатність застосовувати знання організації та управління технологічним процесом переробки продукції тваринництва для ефективного ведення господарської діяльності підприємства*
- *Здатність аналізувати господарську діяльність підприємства, вести первинний облік матеріальних цінностей, основних засобів, праці та її оплати.*

Програмними результатами навчання повинні бути вміння застосовувати закони економіки, організації та менеджменту у виробництві та переробці продукції тваринництва та вміння здійснювати первинний облік матеріальних цінностей, основних засобів, праці та її оплати.

Теоретична частина курсу «Економіка виробництва продукції тваринництва та бухгалтерській облік» складається з 15 тем, об'єднаних у 3 модулі. Практична підготовка передбачає проведення семінарських та практичних занять, а також самостійну роботу здобувачів з інформаційними джерелами, зокрема під час підготовки індивідуальних завдань.

Самостійна аналітична робота передбачає опрацювання законодавчих і нормативних актів, підручників, навчальних посібників, монографій, спеціальної літератури, практичних матеріалів органів державного управління та суб'єктів підприємницької діяльності, а також відповідних методичних розробок, що допомагають в підготовці майбутніх фахівців.

1. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Ресурсний потенціал галузі тваринництва та ефективність його використання

ЗАНЯТТЯ 1.

Вид заняття:

Зміст та мета заняття:

Питання для обговорення:

Доповіді:

Предмет, методи та завдання курсу

Семінарське заняття

Визначити місце галузі тваринництва в економіці сільського господарства та в економіці країни в цілому та окреслити основні тенденції її розвитку.

1. Роль і значення галузі тваринництва в сільськогосподарському виробництві.
2. Предмет, об'єкт та завдання науки.
3. Методи науки і прийоми дослідження.

- Розвиток галузей тваринництва в Україні та світі: стан та основні тенденції.
- Органічне виробництво в галузі тваринництва: перспективи для України.
- Пріоритетні напрямки в розвитку галузі тваринництва в умовах глобалізації економіки та євроінтеграції України.

Тестові завдання для поточної перевірки знань:

1. Фундаментальна проблема, яка стосується всіх економічних систем, це:

1. інвестиції;
2. виробництво;
3. споживання;
4. обмеженість ресурсів.

2. Основоположником економіки, як окремої науки вважається:

1. Джон Кейнс;
2. Адам Сміт;
3. Давід Рікардо;
4. Майкл Портер

3. Економіка як наука вивчає:

1. виробничі відносини між людьми та дію економічних законів у процесі виробництва;
2. організацію праці та управління виробництвом;
3. створення ринків у різних галузях народного господарства;
4. діяльність промислових підприємств.

4. Для вивчення передового досвіду використовують метод:

1. економіко-статистичний;
2. монографічний;
3. розрахунково-конструктивний;
4. економіко-математичний.

5. Виробничі відносини – це:

1. відносини які виникають в процесі реалізації продукції;
2. відносини які виникають у ході соціальної діяльності;
3. відносини які виникають з приводу виробництва продукції;
4. відносини які виникають з приводу реєстрації підприємства.

6. Підприємство - це:

1. добровільне об'єднання осіб для спільної сільськогосподарської діяльності;
2. суб'єкт господарювання, що має право виробити товарну продукцію;
3. суб'єкт господарювання, має право юридичної особи і здійснює свою діяльність з метою одержання прибутку;
4. добровільне об'єднання осіб для обслуговування членів кооперативу.

7. Що є основною метою діяльності підприємства ?

1. раціональне використання землі;
2. оновлення і модернізація устаткування;
3. одержання максимального прибутку;
4. виробництво якісної продукції.

8. Що відноситься до II сфери АПК?

1. виробнича і соціальна інфраструктура;
2. галузі з переробки сільськогосподарської продукції;
3. сільське господарство;
4. сільське господарство і галузі, що виробляють засоби виробництва.

9. Фермерське господарство - це:

1. форма підприємництва громадян, що особистою працею виробляють товарну продукцію;
2. товариство, статутний фонд якого поділений на визначену кількість акцій;
3. добровільне об'єднання громадян на корпоративній основі;
4. це господарства, створені на засадах угоди шляхом об'єднання їх майна для виробництва продукції.

10. Акціонерне товариство - це:

1. товариство, статутний фонд якого поділений на паї;
2. товариство, статутний фонд якого поділений на визначену кількість акцій;

3. товариство, статутний фонд якого є не подільним;
4. товариство, учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю.

11. Товариство з обмеженою відповідальністю – це:

1. товариство, статутний фонд якого поділений в установчих документах на частки і учасники якого несуть відповідальність лише в межах їх вкладів;
2. товариство, статутний фонд якого поділений на визначену кількість акцій;
3. це підприємства, які створені шляхом об'єднання їх майна;
4. товариство, учасники якого несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями.

12. Що відноситься до I сфери АПК?

1. виробнича і соціальна інфраструктура;
2. галузі з переробки сільськогосподарської продукції;
3. сільське господарство;
4. галузі, що виробляють засоби виробництва для сільського господарства.

13. Що відноситься до III сфери АПК?

1. виробнича і соціальна інфраструктура;
2. галузі з переробки, заготівлі і зберігання сільськогосподарської продукції;
3. сільське господарство;
4. сільське господарство і галузі, що виробляють засоби виробництва.

14. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки:

1. самостійно вирішує усі питання господарської діяльності;
2. погоджує з органами влади ціни на придбання ресурсів;
3. погоджує з органами держави напрямки використання прибутку;
4. затверджує у відповідних органах норми витрат ресурсів.

15. Продуктивні сили - це:

1. матеріальні та людські ресурси у єдності з виробничими відносинами;
2. форми власності на засоби виробництва;
3. економічно-соціальні умови;
4. продукція сільського господарства за виключенням оплати праці.

ЗАНЯТТЯ 2.**Вид заняття:****Зміст та мета заняття:****Питання для обговорення:****Доповіді:****Земельні ресурси та їх використання в сільському господарстві****Семінарське заняття**

Розкрити сутність земельних відносин як першооснови аграрного виробництва, окреслити особливості використання земельних ресурсів та визначити головні шляхи підвищення ефективності їх використання.

1. Характеристика земельних ресурсів України.
2. Ринок землі.
3. Ефективність використання земельних ресурсів.
  - Використання земельних ресурсів в аграрному секторі України: стан та тенденції.
  - Основні методичні підходи визначення ефективності використання земельних ресурсів в галузі тваринництва.
  - Формування ринку землі в світі та Україні.

Тестові завдання для поточної перевірки знань:**1. Що включається у площу сільськогосподарських угідь?**

1. рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні плодові насадження;
2. рілля, багаторічні насадження, ставки;
3. рілля, площа лісу;
4. рілля, сіножаті, пасовища, заболочені угіддя.

2. Що не включається у площу сільськогосподарських угідь?

1. рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні плодові насадження;
2. рілля, багаторічні насадження
3. площа лісу;
4. рілля, сіножаті, пасовища.

3. Які є форми власності на землю?

1. приватна, державна, сімейна;
2. колективна, державна, приватна;
3. приватна, державна, комунальна;
4. приватна, комунальна, колективна.

4. Виробництво продукції скотарства розраховується на:

1. 100 га ріллі;
2. 100 га сільськогосподарських угідь;
3. 100 га зернових культур;
4. 100 га кормових угідь.

5. Виробництво свинини розраховується на:

1. 100 га ріллі;
2. 100 га сільськогосподарських угідь;
3. 100 га зернових культур;
4. 100 га кормових угідь.

6. Виробництво продукції птахівництва розраховується на:

1. 100 га ріллі;
2. 100 га сільськогосподарських угідь;
3. 100 га посіву зернових культур;
4. 100 га кормових угідь.

7. Як визначити рівень розораності угідь:

1. відношення площі сільськогосподарських угідь до площі ріллі;
2. відношення площі сільськогосподарських угідь до загальної земельної площі;
3. відношення площі ріллі до площі сільськогосподарських угідь;
4. відношення площі умовної ріллі до площі сільськогосподарських угідь?

8. Урожайність - це:

1. відношення валового збору до площі ріллі;
2. кількість продукції отриманої з 1 га зібраної площі;
3. продукція зернових культур на 100 га ріллі;
4. валовий збір з площі сільськогосподарських угідь.

9. Як визначають урожайність продукції ?

1. шляхом ділення площі на валовий збір;
2. шляхом ділення валового збору на площу посіву;
3. шляхом ділення валового збору на зібрану площу;
4. шляхом ділення валового збору на планову площу посіву.

10. Землезабезпеченість - це:

1. відношення площі відповідних угідь до чисельності населення;
2. відношення площі сільськогосподарських угідь до умовного поголів'я тварин;
3. щільність умовного поголів'я тварин на одиницю земельної площі;
4. вихід валової продукції, чистої продукції, валового доходу, валового прибутку на одиницю земельної площі.

11. Які заходи не покращують ефективність використання землі:

1. меліорація земель;
2. освоєння науково-обґрунтованих сівозмін;
3. запровадження інтенсивних технологій;
4. обробіток землі машинами, що ущільнюють ґрунт.

12. Хто не є суб'єктом права власності на землю ?

1. громадяни та юридичні особи України;
2. територіальні громади;
3. держава;
4. іноземні юридичні особи.

13. Земельний кадастр – це:

1. якісна оцінка землі в балах за штучною родючістю;
2. система відомостей і документів щодо правового і господарського режиму земель;
3. це оцінка землі за критеріями виходу продукції, окупності витрат і диференціального доходу;
4. це оцінка землі в балах за властивостями, які корелюють з урожайністю.

14. Що не є складовими державного земельного кадастру ?

1. бонітування ґрунтів;
2. облік кількості та якості земель;
3. державну реєстрацію земельних ділянок;
4. ринок землі.

15. Поняття власності на землю включає в себе:

1. право користування, володіння і розпорядження;
2. право володіння і користування землею;
3. оренда землі;
4. користування землею.

16. Земельні відносини характеризують право на:

1. володіння, користування і розпорядження землею;
2. купівлю-продаж землі;
3. обмеження на землекористування;
4. зняття обмежень на безплатну передачу земель громадянам своєї держави.

17. Яке відсоткове відношення визначає рівень розораності угідь:

1. площі сільськогосподарських угідь до площі ріллі;
2. площі сільськогосподарських угідь до загальної земельної площі;
3. площі ріллі до площі сільськогосподарських угідь;
4. площі умовної ріллі до площі сільськогосподарських угідь?

Практичне завдання.

Розрахувати показники за наведеними у таблиці 2.1 даними.

2.1 Показники розміру СТОВ «Агрофірма «Зоря»

№	Показники	2020 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2020 р.
1.	Валова продукція (в порівнянних цінах 2016 р.), тис. грн	8781,0	9488,8	
2.	у тому числі: рослинництва	4836,54	3417,1	
3.	тваринництва	3944,5	6071,7	
4.	Середньорічна чисельність працівників, осіб	292	236	
5.	у тому числі: у рослинництві	127	95	
6.	у тваринництві	107	76	
7.	Загальна земельна площа, га	3130	3130	
8.	Сільськогосподарські угіддя, га	3011	2983	
9.	у тому числі рілля, га	2984	2959	
10.	Вироблено продукції, ц: молоко	19081	37326	
11.	м'ясо ВРХ	2143,8	1673,5	
12.	м'ясо свиней	513,2	106,3	
13.	Вартість товарної продукції, тис. грн.	8916,8	17871,5	
14.	Прибуток (збиток), тис. грн.	557,7	2591,9	
Розрахункові показники				
15.	Ступінь господарського використання землі, %			
16.	Ступінь розораності, %			
17.	Припадає на 1 працівника: с.-г. угідь, га			
18.	ріллі, га			

2.2 Ефективність використання земельних угідь

№	Показники	2020 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2020р.
Натуральні показники ефективності використання земельних угідь				
1.	Вироблено на 100 га с.-г. угідь, ц: м'яса ВРХ			
2.	молока			
3.	Вироблено на 100 га ріллі, ц: свинини			
Вартісні показники ефективності використання земельних угідь				
4.	Одержано на 100 га с.-г. угідь, тис. грн.: валової продукції (в порівнянних цінах 2016 р.):			
5.	товарної продукції			
6.	прибутку			

ЗАНЯТТЯ 3.

Вид заняття:
Зміст та мета
заняття:

Трудові ресурси і продуктивність праці в сільському господарстві

Практичне заняття

Розкрити проблеми формування ринку праці в аграрному виробництві та окреслити шляхи підвищення продуктивності праці в сільському господарстві в цілому та в галузі тваринництва зокрема.

Питання для обговорення:

1. Трудові ресурси і показники їх використання.

2. Визначення потреби в затратах праці.

3. Продуктивність праці та шляхи її підвищення.

Доповіді:

➤ Формування ринку праці в аграрному секторі.

➤ Соціальна відповідальність аграрного бізнесу.

➤ Шляхи підвищення продуктивності праці в галузі тваринництва.

Тестові завдання для поточної перевірки знань:

1. Хто не входить у склад робочої сили ?

1. працівники, що фактично працюють в аграрних підприємствах;
2. зайняті у фермерському господарстві;
3. зайняті в особистому сільському господарстві;
4. ті, що перебувають на професійній підготовці.

2. Який показник характеризує використання робочої сили ?

1. річний запас праці;
2. середньомісячна заробітна плата;
3. коефіцієнт сезонності праці;
4. річний рівень продуктивності праці.

3. Продуктивність праці – це:

1. витрати на оплату праці 1 люд-год;
2. співвідношення між живою та уречевленою працею;
3. здатність за одиницю робочого часу виробляти певну кількість продукції;
4. відношення виробленої продукції до матеріальних затрат.

4. Показник, який характеризує ефективність праці – це:

1. чисельність персоналу;
2. затрати праці на 1 га посіву;
3. коефіцієнт сезонності;
4. прибуток на середньорічного працівника.

5. Як визначають річний рівень продуктивності праці?

1. відношенням виробленої за рік продукції до числа умовних працівників;
2. відношенням виробленої за рік продукції до середньорічної чисельності працівників;
3. відношенням виробленої за рік продукції до числа днів у році;
4. відношення товарної продукції до суми затрат робочого часу.

6. Заробітна плата – це:

1. винагорода, яку роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу;
2. прожитковий мінімум;
3. вартісна величина межі малозабезпеченості;
4. профспілкова винагорода.

7. Мінімальна заробітна плата – це:

1. прожитковий мінімум працівника;
2. вартісна величина межі малозабезпеченості;
3. встановлений державою розмір заробітної плати, нижче якого не може проводитися оплата праці працівника;
4. реальна заробітна плата.

8. Відрядна форма оплати праці – це:

1. форма оплати за кількістю виготовленої робітником продукції і його кваліфікацією;
2. форма оплати за відпрацьованим робітником часом і його кваліфікацією;
3. форма оплати за встановленими нормами виробітку.
4. оплата праці за відпрацьований наднормований час.

9. Почасова форма оплати праці – це:

1. форма оплати, за якою заробіток робітника розраховується в залежності від кількості виробленої ним продукції і його кваліфікації;
2. форма оплати, за якою основою розрахунку заробітку робітника є відпрацьований ним час і його розряд;
3. акордна оплата праці
4. оплата праці за відпрацьований понад нормований час

10. До негрошових методів мотивації результативної діяльності працівників належать ...

1. гнучкий робочий графік праці;
2. оплата навчання;
3. доплата за стаж;
4. пільгова сплата комунальних послуг.

11. Згідно з теорією ієрархії потреб Маслоу потреби людей виокремлюються у ...

1. шість основних груп;
2. п'ять основних груп;
3. три основні групи;
4. дві основні групи.

12. Відповідно до теорії Маслоу ієрархія задоволення потреб людей відбиває рух ...

1. тільки від нижнього до верхнього рівня потреб;
2. не тільки від нижнього до верхнього рівня потреб, а й зворотний рух;
3. згори донизу, якщо незадоволено потреби вищого рівня;
4. хаотично.

13. Використання якого засобу державного регулювання оплати праці є неприйнятним для ринкової економіки?

1. установлення мінімальної заробітної плати;
2. оподаткування заробітної плати і прирівняних до неї доходів;
3. обмеження верхньої межі заробітної плати найманого працівника;
4. визначення вартості споживчого кошика.

14. Постійними працівниками вважаються зараховані на термін:

1. до двох місяців;
2. від двох до шести місяців;
3. без визначення терміну;
4. на виконання сезонних робіт.

15. Трудомісткість продукції сільського господарства визначають:

1. відношенням витрат праці до площі посіву сільськогосподарських культур та умовного поголів'я тварин;
2. відношенням обсягу виконаних робіт до затрат праці;
3. відношенням затрат праці до валової продукції;
4. відношенням валової продукції до затрат праці.

16. Колективний договір укладається ...

1. лише на державних підприємствах;
2. лише на підприємствах, де частка держави у майні складає більше 50 %;
3. на комерційних фірмах;
4. на всіх підприємствах;

17. Виплати матеріальної допомоги працівникам підприємства по тимчасовій непрацездатності належать до ...

1. фонду основної заробітної плати
2. фонду додаткової заробітної плати
3. фонду матеріального стимулювання
4. виплат, що не належать до складу коштів, які спрямовуються на споживання

18.Трудові ресурси – це:

1. усі люди працездатного віку;
2. люди працездатного віку, що працюють;
3. ті, що знаходяться на навчанні;
4. частина населення, яка бере або може брати участь у виробництві продукції.

19.Коефіцієнт сезонності визначається як:

1. відношення кількості відпрацьованих людино-годин за місяцями до середньомісячних за рік;
2. відношення максимальної кількості відпрацьованих людино-годин у місяці до мінімальної;
3. відношення кількості відпрацьованих людино-годин до кількості працюючих;
4. відношення фактичної кількості відпрацьованих людино-годин до запасу праці.

20. Як визначають виробіток одного працівника за рік?

1. відношенням виробленої за рік продукції до числа працівників;
2. відношенням виробленої за рік продукції до середньорічної чисельності;
3. відношенням виробленої за рік продукції до числа днів у році;
4. відношення виробленої продукції до затрат часу.

21.Система мотивів праці не включає в себе мотиви:

1. матеріальні;
2. духовні, соціальні;
3. виробничо-побутові;
4. грошові.

22.Для визначення продуктивності праці в цілому в сільськогосподарському підприємстві розраховують показник:

1. годинний, денний, річний виробіток на трактор, комбайн;
2. денний виробіток;
3. годинний виробіток;
4. вихід продукції на середньорічного працівника.

23.Продуктивність праці не може бути:

1. річною;
2. денною;
3. сезонною;
4. погодинною.

24.Трудомісткість продукції сільського господарства можна визначити за допомогою такого показника:

1. відношення витрат праці до площі посіву сільськогосподарських культур та умовного поголів'я тварин;
2. відношення обсягу виконаних робіт до затрат праці;
3. відношення затрат праці до валової продукції;
4. відношення валової продукції до затрат праці.

25.Річний запас праці розраховується як

1. добуток середньорічної чисельності працівників на потенційно можливий робочий час у році
2. відношенням виробленої за рік продукції до числа працівників;
3. відношенням виробленої за рік продукції до числа днів у році;
4. добуток виробленої продукції і затрат часу.

26.Який з варіантів підвищення продуктивності праці вважається найбільш позитивним?

1. валова продукція збільшується, затрати праці зменшуються;
2. валова продукція збільшується, затрати праці постійні;
3. валова продукція незмінна, затрати праці зменшуються;
4. валова продукція зменшується меншими темпами, ніж зменшуються затрати праці.

27.Який показник є оберненим показнику рівня продуктивності праці ?

1. виробіток на одного працівника;
2. трудомісткість;
3. ефективність праці
4. затрати праці на одиницю продукції.

28.Постійні працівники - це:

1. працівники, зараховані до складу трудового колективу без визначення терміну;
2. працівники, зараховані до складу трудового колективу на термін до шести місяців;
3. працівники, зараховані до складу трудового колективу на термін до двох місяців за контрактом;
4. звільнені в запас військовозобов'язані, які не вступили в трудові відносини з підприємством.

Практичне завдання:

Розрахувати продуктивність праці за даними табл. 3.1.

3. 1 Показники розміру СТОВ «Агрофірма «Зоря»

№	Показники	2019 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2019 р.
1.	Валова продукція (в порівнянних цінах 2016 р.), тис. грн	8781,0	9488,8	
2.	<i>у тому числі:</i> рослинництва	4836,54	3417,1	
3.	тваринництва	3944,5	6071,7	
4.	Середньорічна чисельність працівників, осіб	292	236	
5.	<i>у тому числі:</i> у рослинництві	127	95	
6.	у тваринництві	107	76	
Розрахункові показники				
7.	Вироблено валової продукції на 1 середньорічного працівника, в порівнянних цінах 2016р. тис. грн.			
8.	<i>у тому числі:</i> у рослинництві			
9.	у тваринництві			

ЗАНЯТТЯ 4.**Вид заняття:****Зміст та мета
заняття:****Питання для
обговорення:****Доповіді:****Матеріальні ресурси сільського господарства****Практичне заняття**

Визначити сутність основних та оборотних фондів галузі тваринництва, розкрити питання автоматизації праці в галузі та окреслити шляхи підвищення ефективності використання засобів виробництва.

1. Виробничі фонди як складова ресурсного потенціалу.

2. Механізація і автоматизація сільськогосподарського виробництва.

3. Показники використання виробничих приміщень, споруд, транспортних засобів, доріг, продуктивної і робочої худоби.

➤ Фондозабезпеченість аграрного виробництва: стан та тенденції в Україні та світі.

➤ Інновації в забезпеченні аграрного виробництва засобами виробництва.

➤ Сучасні техніка та технології в галузі тваринництва.

Тестові завдання для поточної перевірки знань:

1. Основні фонди при зарахуванні їх на баланс підприємства оцінюються:

1. за відповідною вартістю;
2. за повною початковою вартістю;
3. за залишковою вартістю;
4. за змішаною вартістю.

2. Використання основних виробничих фондів характеризують показники:

1. рентабельність, прибуток;
2. фондівіддача, фондомісткість;
3. фондоозброєність праці робітників;
4. коефіцієнт змінності.

3. Який показник характеризує фондівіддачу?

1. розмір обсягу валової продукції, що припадає на 1 гривню основних виробничих фондів;
2. енергоозброєність праці;
3. питомі витрати основних фондів на 1 гривню реалізованої продукції;
4. коефіцієнт матеріаломісткості.

4. Основними фондами називаються:

1. засоби праці, що багаторазово беруть участь у виробничому процесі без зміни натуральної форми і переносять по частинах свою вартість на новостворений продукт по мірі зносу;
2. засоби виробництва, вартість яких переноситься на продукт, і повертається підприємству протягом одного кругообігу;
3. знаряддя праці, виражені у вартісній формі;
4. фонди, що беруть участь у процесі виробництва і формуванні вартості продукції.

5. Фізичне зношення основних засобів виробництва – це:

1. знецінення і вибуття з виробництва засобів, фізично придатних, але економічно не вигідних;
2. втрата засобами виробництва їх технічно-експлуатаційних властивостей;
3. ліквідаційна вартість;
4. втрата знаряддями праці своєї вартості.

6. Що характеризує економічну ефективність використання основних фондів?

1. тривалість одного обороту в днях, коефіцієнт оборотності;
2. фондівіддача, фондоємність продукції, норма прибутку;
3. продуктивність праці;
4. матеріаломісткість.

7. Відношення середньорічної вартості основних фондів до вартості валової продукції це -:

1. рентабельність, прибуток;
2. фондомісткість;
3. фондоозброєність праці робітників;
4. коефіцієнт змінності.

8. Відношення середньорічної вартості основних фондів до площі сільськогосподарських угідь, в розрахунку на 100 га це -:

1. рентабельність, прибуток;
2. фондозабезпеченість;
3. фондоозброєність праці робітників;
4. коефіцієнт змінності.

9. Відношення вартості валової продукції до середньорічної вартості основних фондів це -:

1. рентабельність, прибуток;
2. фондovіддача;
3. фондоозброєність праці робітників;
4. коефіцієнт змінності.

10. Амортизація – це:

1. період часу, протягом якого основні засоби використовуються підприємством;
2. втрата знаряддями праці своєї вартості і поступове перенесення її на заново створений продукт з метою нагромадження коштів відтворення цих знарядь праці;
3. частка погашення балансової вартості основних засобів на оновлення;
4. вартість відтворення основних засобів на момент їх переоцінки.

11. Первісна вартість основних фондів – це:

1. фактична їх вартість на момент введення в дію чи придбання;
2. кошторисна вартість спорудження будівель;
3. експлуатаційні витрати пов'язані з використанням основних фондів;
4. ліквідаційна вартість основних фондів.

12. Відновна вартість основних фондів – це:

1. кошторисна вартість спорудження будівель;
2. вартісна оцінка основних фондів після їх переоцінки;
3. вартість їх у новому, неопрацьованому стані.
4. вартість їх відтворення в сучасних умовах виробництва.

13. Залишкова вартість основних фондів – це:

1. різниця між повною первісною вартістю та сумою спрацювання основних фондів;
2. різниця між відновною вартістю та сумою спрацювання основних фондів;
3. ліквідаційна вартість.
4. різниця між ліквідаційною вартістю і витратами на ліквідацію.

14. Виробничі фонди підприємства поділяються на основні та оборотні залежно від...

1. тривалості кругообігу;
2. способу перенесення своєї вартості на новостворений продукт в процесі виробництва;
3. умов оновлення;
4. способу придбання.

15. Відношення прибутку до обсягу виробничих фондів є...

1. фондомісткістю;
2. матеріаломісткістю;
3. коефіцієнтом оборотності;
4. нормою прибутку.

16. Що лежить в основі поділу виробничих фондів на основні та оборотні:

1. тривалість кругообігу;
2. спосіб перенесення їх вартості на новостворений продукт в процесі виробництва;
3. умови оновлення;
4. умови придбання.

17. Коефіцієнт росту основних фондів визначається як -

1. відношення суми основних фондів на початок року до середньорічної вартості;
2. відношення ліквідаційної вартості до суми амортизаційних відрахувань;
3. відношення суми основних засобів на кінець року до їх вартості на початок;
4. відношення середньорічної вартості до суми на початок року.

18. Коефіцієнт оновлення визначається як –

1. відношення заново введених за рік основних фондів до балансової вартості на початок року;
2. відношення суми амортизації до балансової вартості основних фондів;
3. відношення заново введених за рік основних фондів до балансової вартості на кінець року;
4. відношення середньорічної вартості на початок року до вартості на кінець року.

19. До основних належать засоби виробництва:

1. беруть участь у виробництві один цикл і переносять свою вартість на новий продукт повністю;
2. беруть участь у виробництві кілька циклів і переносять свою вартість на новий продукт повністю;
3. беруть участь у виробництві кілька циклів і переносять свою вартість на новий продукт частинами;
4. готова продукція та кошти в розрахунках і касі.

20. Яка вартість основних виробничих засобів втрачається в результаті зношення:

1. первісна вартість;
2. споживна вартість;
3. вартість і споживна вартість;
4. жодна не втрачається.

21. Які засоби виробництва не належать до основних:

1. будинки, споруди та передавальні пристрої;
2. робоча і продуктивна худоба;
3. молоді багаторічні насадження;
4. молоді тварини для ремонту основного стада.

22. Поняття “оборотні фонди підприємства” не включає:

1. предмети праці, необхідні для виготовлення продукції;
2. засоби виробництва, що багаторазово беруть участь в процесі виробництва і переносять свою вартість на собівартість продукції частинами;
3. кошти на рахунках в банку;
4. обігові кошти.

23. До оборотних засобів відносяться:

1. капітальні вкладення;
2. матеріальні ресурси, готова до реалізації продукція, готівка в касі та кошти на рахунках підприємства;
3. транспортні засоби підприємства;
4. прибуток.

24. Що визначає коефіцієнт оборотності оборотних фондів ?

1. обсяг виручки від реалізації продукції, з розрахунку на 1 гривню оборотних фондів;
2. середня тривалість одного обороту;
3. кількість оборотних засобів за відповідний звітний період;
4. період обороту.

25. Оборотні фонди – це:

1. грошова оцінка предметів праці, сировини і матеріалів, що відображена в бухгалтерському балансі;
2. частина авансової вартості, що обслуговує процес виробництва;
3. предмети праці, які ще не вступили в стадію виробничого споживання;
4. предмети праці, функцією яких є забезпечення безперервності виробництва.

26. Вартість майже зарибнених ставів відносять до :

1. основних фондів;
2. виробних запасів;
3. незавершеного виробництва;
4. фондів обігу;

27. Готова до реалізації продукція відноситься до:

1. основних фондів;
2. виробних запасів;
3. незавершеного виробництва;
4. фондів обігу;

28. Відношення матеріальних затрат виробництва до вартості виробленої продукції це:

1. матеріаловіддача;
2. матеріаломісткість;
3. коефіцієнт обертання;
4. фондомісткість.

29. Відношення вартості виробленої продукції до матеріальних затрат виробництва це

1. матеріаловіддача;
2. матеріаломісткість;
3. коефіцієнт обертання;
4. фондомісткість.

30. Норма прибутку визначається як:

1. процентне відношення чистого прибутку до собівартості реалізованої продукції;
2. процентне відношення чистого прибутку до вартості основних фондів;
3. процентне відношення чистого прибутку до вартості оборотних фондів;
4. процентне відношення чистого прибутку до суми вартостей основних і оборотних фондів.

31. Відношення чистого прибутку до суми вартостей основних і оборотних фондів це:

1. норма прибутку
2. рівень рентабельності

3. фондівдача
4. матеріалівдача.

32. До фондів обігу відносяться:

1. матеріальні ресурси підприємства;
2. готова до реалізації продукція, готівка в касі та на рахунках підприємства;
3. транспортні засоби підприємства;
4. прибуток.

33. Ефективність використання оборотних засобів характеризують:

1. прибуток, рентабельність виробництва;
2. матеріаломісткість, матеріалівдача;
3. коефіцієнт обертання, середня тривалість одного обороту;
4. фондівдача, фондомісткість продукції.

34. Оборотні фонди підприємства переносять свою вартість на вартість продукції, що виробляється...

1. частинами в міру спрацювання;
2. повністю на витрати виробництва;
3. не переносяться;
4. за прискореним методом.

35. Який показник характеризує швидкість обороту обігових коштів підприємства?

1. коефіцієнт оборотності;
2. коефіцієнт завантаження;
3. тривалість одного обороту;
4. рентабельність обігових коштів.

36. До фондів обігу не відноситься?

1. готова до реалізації продукція;
2. сировина і матеріали;
3. засоби на рахунках в банку;
4. гроші в касі.

37. До оборотних фондів належать такі засоби виробництва:

1. ті, що беруть участь у виробництві кількох циклів і свою вартість переносять на новий продукт по частинах;
2. нереалізована продукція та кошти в розрахунках і касі;
3. ті, що беруть участь у виробництві один цикл і свою вартість переносять на новий продукт повністю;
4. ті, що беруть участь у виробництві кількох циклів і свою вартість переносять на новий продукт повністю, змінюючи фізичну форму.

Практичне завдання.

Виконати розрахунки в таблицях 4.1-4.3.

4.1 Показники розміру СТОВ «Агрофірма «Зоря»

№	Показники	2020 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2020 р.
1.	Валова продукція (в порівняних цінах 2016 р.), тис. грн	8781,0	9488,8	
2.	Середньорічна чисельність працівників, осіб	292	236	
3.	Сільськогосподарські угіддя, га	3011	2983	
4.	у тому числі рілля, га	2984	2959	
5.	Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	8993,8	9922,5	
6.	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	5702,2	26333,0	
7.	Вартість товарної продукції, тис. грн.	8916,8	17871,5	
8.	Прибуток (збиток), тис. грн.	557,7	2591,9	

4.2 Наявність, стан і рух основних засобів та ефективність їх використання

№	Показники	2020 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2020 р.
1.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	8993,9	9922,5	
2.	Знос основних засобів за рік, тис. грн.	124,6	944	
3.	Вибуло за рік, тис. грн.	110,6	9	
4.	Надійшло (введено) за рік, тис. грн.	1125,4	102	
5.	Коефіцієнт зростання основних засобів			
6.	Коефіцієнт вибуття основних засобів			
7.	Коефіцієнт оновлення основних фондів			
8.	Коефіцієнт зношення основних засобів			
9.	Фондооснащеність			
10.	Фондоозброєність праці			
11.	Фондовіддача			
12.	Фондомісткість			

4.3 Ефективність використання оборотного капіталу

№	Показники	2020 р.	2024 р.	2024 р. у % до 2020 р.
1.	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	5702,2	26333	
2.	Фондооснащеність виробництва оборотним капіталом, тис. грн.			
3.	Співвідношення між оборотними і основними фондами			
4.	Коефіцієнт обороту оборотного капіталу			
5.	Коефіцієнт завантаженості			
6.	Фондовіддача оборотного капіталу			
7.	Норма прибутку			

ЗАНЯТТЯ 5.**Вид заняття:****Зміст та мета заняття:****Питання для обговорення:****Доповіді:****Ціни та ціноутворення****Практичне заняття**

Розкрити сутність ринкового показника – ціни та її різновидів, визначити методику ціноутворення в аграрному бізнесі.

1. Ціна в ринковій економіці та її види.

2. Методи визначення ціни.

3. Цінова конкуренція і цінова конкурентоспроможність.

➤ Особливості формування цін на продукцію галузі тваринництва.

➤ Біржові ціни як індикатор світового виробництва.

➤ Цінова конкурентоспроможність продукції галузі тваринництва: світовий досвід та запровадження в Україні.

Тестові завдання для поточної перевірки знань:**1. Яка ціна використовується при обчисленні грошових надходжень підприємства?**

1. преїскурантна;
2. пільгова;
3. реалізаційна;
4. планова.

2. Ціна товару – це:

1. грошовий вираз вартості товару;
2. грошова форма затрат праці, необхідної для виробництва продукції;
3. грошовий вираз витрат виробництва;
4. виробнича собівартість плюс чистий дохід.

3. Вкажіть складову ціни:

1. рентабельність виробництва;
2. граничні витрати;
3. собівартість продукції;
4. податок з прибутку.

4. Що не включає роздрібна ціна ?

1. гуртову ціну;
2. прибуток виробництва;
3. націнку торгівельних організацій;
4. страхові платежі.

- 5. Ціна для закупівлі продукції або надання кредиту під заставу називається:**
1. заставною;
  2. кошторисною;
  3. порівняльною;
  4. роздрібною.
- 6. Які ціни використовуються при обчисленні обсягу валової продукції?**
1. договірні;
  2. преїскурантні;
  3. порівняльні;
  4. закупівельні.
- 7. Ціна на сільськогосподарську продукцію підприємства не залежить від:**
1. якості продукції;
  2. періоду реалізації;
  3. кон'юнктури ринку;
  4. кількості працівників.
- 8. Оптові ціни – це ціни:**
1. за якими підприємства реалізують свою продукцію великими партіями;
  2. реалізують продукцію малими партіями;
  3. реалізують продукцію населенню;
  4. торгового ринку.
- 9. Ціни, за якими купуються товари великими партіями є**
1. роздрібні;
  2. комісійні;
  3. порівняльні;
  4. гуртові.
- 10. Роздрібні ціни – це:**
1. ціни, за якими населення купує товари в роздрібній торгівлі;
  2. за якими підприємства реалізують продукцію;
  3. товари купуються з одночасною виплатою грошей;
  4. ціни на оптовому ринку.

Практичне завдання.

Виконати розрахунки в таблицях 5.1-5.3 та надати висновки за отриманими результатами.

5.1 Реалізація молока в Україні за роками

Показники	Роки						2021 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2005	2010	2020	2021	
Реалізація молока всього по сільськогосподарським підприємствах України, тис. т	6766,2	2683,7	2121,3	2004,1	2556	2477,9	
Ціни реалізації (в середньому по Україні), грн за 1 т.	232,3	536,4	1126,9	2938,7	8565,4	9935,8	

Висновки: _____

5.2 Надходження молока на переробні підприємства за каналами постачання

Показники	2021 р.	2020 р.	2021 р. у % до 2020 р.	Середня ціна купівлі, грн за т		
				2021 р.	2020 р.	2021 р. у % до 2020 р.
Загальна маса надходження молока сирого, тис. т	3197,8	3511,8		x	x	x
з нього:						
1. Куплено	3031,9	3289,1		9384,9	7898,8	
у тому числі у:						
<i>підприємств</i>	2477,9	2556,0		9935,8	8565,4	
<i>населення</i>	554,0	733,1		6920,9	5574,2	
2. Молоко, яке надійшло на перероблення на давальницьких засадах, тис. т	148,1	202,6		x	x	x
3. Молоко власно вироблене, яке надійшло на перероблення, тис. т	17,8	20,1		x	x	x

Висновки: _____

5.3 Надходження молока на переробні підприємства України за показниками якості, 2021 р.

Показники	Всього , тис. т	У тому числі:			
		у підприємств, тис. т	структура за якістю, %	у населення, тис. т	структура за якістю, %
Куплено, всього	3031,9	2477,9	100,0	554,0	100,0
У тому числі за гатурками:				-	-
<i>екстра</i>	973,2	973,2		-	-
<i>вищого гатурку</i>	875,4	874,7		0,7	
<i>I гатурку</i>	1049,4	613,6		435,8	
<i>II гатурку</i>	124,3	15,9		108,4	
<i>нетатуркового</i>	9,6	0,5		9,1	
Охолоджене молоко (до 10°C)	2075,8	1757,6		318,2	
Середня ціна купівлі молока, грн/т	9384,9	9935,8	x	6920,9	x

Висновки: _____

_____

_____

_____

_____

ЗАНЯТТЯ 6.

Вид заняття:
Зміст та мета
заняття:

Питання для
обговорення:

Доповіді:

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва

Практичне заняття

Розкрити сутність поняття ефективності виробництва, окреслити основні показники ефективності виробництва продукції галузі тваринництва та визначити шляхи її підвищення.

1. Сутність ефективності як економічної категорії.
2. Прибуток та рентабельність, методика визначення.
3. Визначення беззбиткового обсягу виробництва.
  - Ефективність виробництва продукції галузі тваринництва в Україні: стан та тенденції.
  - Глобалізація економіки та її вплив на ефективність вітчизняних товаровиробників.
  - Запровадження методу маржинального методу в економіці підприємства: світовий досвід.

Тестові завдання для поточної перевірки знань:

1. Що таке товарна продукція ?

1. увесь фізичний обсяг виробленої продукції;
2. готова до реалізації вироблена продукція;
3. продукція, за яку надійшли кошти на розрахунковий рахунок;
4. продукція незавершеного виробництва.

2. Обсяг реалізованої продукції – це ...

1. вироблена валова продукція;
2. обсяг продукції на складах підприємства;
3. обсяг відвантаженої покупцям товарної продукції;
4. продукція, за яку надійшли кошти на розрахунковий рахунок.

3. Валова продукція сільського господарства – це:

1. продукція допоміжних виробництв;
2. реалізована продукція, що була закуплена в населення;
3. вироблена продукція рослинництва і тваринництва протягом певного періоду;
4. придбані сировина і матеріали.

4. Який показник не належить до кінцевих результатів господарської діяльності:

1. продукція використана на внутрігосподарські потреби;
2. прибуток;
3. товарна продукція;
4. рівень рентабельності.

5. Яка продукція не належить до складу товарної продукції підприємства:

1. продаж на товарному ринку;
2. продаж підприємствам громадського харчування;
3. видача продукції в рахунок оплати праці;
4. насіння та садивний матеріал.

6. Яка продукція є нетоварною :

1. продана заготівельним організаціям;
2. продана на біржах;
3. продана своїм працівникам;
4. використана на вирощування ремонтного молодняку.

7. Як розраховується рівень товарності продукції?

1. процентне відношення обсягу товарної продукції до обсягу валової продукції;
2. процентне відношення обсягу валової продукції до обсягу реалізованої продукції;

3. процентне відношення обсягу виробленої продукції до обсягу використаної на внутрігосподарські потреби;
4. процентне відношення обсягу продукції використаної на корм худобі до обсягу реалізованої продукції.

8. Що не відносять до чинників конкурентоспроможності продукції ?

1. якість продукції;
2. собівартість продукції;
3. вартість продукції;
4. технологію виготовлення продукції.

9. Конкуренція існує якщо :

1. на ринку представлено товар одного виробника;
2. ринок регульований;
3. на ринку існує багато виробників однакової продукції;
4. ринок стихійний.

10. Дефіцит продукції виникає за умови:

1. збільшення ціни товару;
2. зменшення ціни товару;
3. збільшення попиту на товар;
4. збільшення пропозиції товару.

11. Що є прибутком від реалізації продукції ?

1. грошові надходження від реалізації продукції;
2. грошове вираження вартості товару;
3. різниця між вартістю реалізованої продукції та її повною собівартістю;
4. валовий дохід.

12. Рівень рентабельності продукції визначається:

1. відношенням балансового прибутку до обсягу реалізованої продукції;
2. процентним відношенням прибутку від реалізації продукції до повної собівартості;
3. відношенням чистого доходу до середньої вартості майна підприємства;
4. відношенням прибутку до середньої вартості основних фондів і матеріальних оборотних засобів.

13. Основною умовою одержання підприємством прибутку є...

1. перевищення грошової виручки над витратами;
2. забезпечення господарської діяльності виробничих підрозділів;
3. будівництво елементів соціальної інфраструктури
4. утримання соціальних закладів.

14. Що означає економічна ефективність:

1. обсяг виробленої валової продукції на 1 га землі чи одну голову худоби;
2. одержання прибутку на одиницю затрат;
3. обсяг товарної продукції;
4. збільшення фонду оплати праці за рахунок розміру валового доходу.

15. Який показник не характеризує технологічну ефективність тваринництва:

1. вихід телят на 100 корів;
2. вміст білка і жиру в молоці;
3. приріст живої маси на одиницю корму;
4. вгодованість корів.

16. Який з показників не характеризує економічну ефективність виробництва продукції тваринництва:

1. собівартість 1 ц, грн;
2. витрати праці на 1 ц, людино-годин;
3. одержано прибутку на 1 ц, грн;
4. кількість заготовлених кормів.

17. Рентабельність виробництва характеризує:

1. ефективність виробничих витрат на виробництво продукції;
2. ефективність витрат на виробництво і реалізацію продукції
3. ефективність невиробничих витрат;
4. ефективність використання основних і оборотних фондів підприємства.

19. Відношення прибутку від реалізації продукції до повної собівартості це:

1. рівень рентабельності;
2. норма прибутку;
3. норма збитковості;
4. рівень товарності.

19. Різниця між вартістю валової продукції і матеріальними витратами галузі це

1. валовий дохід;
2. чистий дохід;
3. прибуток;
4. виручка від реалізації.

20. Чистий дохід визначається як ...

1. додавання до операційного прибутку доходу від участі в капіталі;
2. різниця між вартістю товарної продукції і виробничою собівартістю;
3. різниця між прибутком до оподаткування та сумою податків на прибуток;
4. різниця між вартістю валової продукції і сумою загальних виробничих витрат.

Практичне завдання.

Розрахувати показники за даними таблиць 6.1 та 6.2.

6.1 Економічна ефективність виробництва основних видів продукції в ФГ «Мрія»

№	Показники	Молоко	М'ясо ВРХ
1.	Валове виробництво, ц	6653,0	170,0
2.	Рівень товарності, %		
3.	Кількість реалізованої продукції, ц	5390,0	156,0
4.	Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	4393,0	393,0
5.	Ціна реалізації 1 ц. продукції, грн.		
6.	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	3097,0	361,0
7.	Прибуток, тис. грн.		
8.	Рівень рентабельності, %		

6.2 Визначення беззбиткового обсягу виробництва і реалізації молока в ФГ «Мрія»

№	Показники	
1.	Кількість виробленої продукції, ц	6653,0
2.	Виробничі витрати, тис. грн. – всього	3822,8
3.	в тому числі:	
	а) постійні	
4.	б) змінні	
5.	Частка постійних витрат, %	29
6.	Виробнича собівартість 1 ц виробленої продукції, грн.	
7.	Виробничі витрати з розрахунку на 1ц продукції:	
	а) постійні	
8.	б) змінні	
9.	Ціна реалізації 1 ц продукції, грн.	815,0
10.	Маржинальний дохід від одиниці продукції, грн.	
11.	Беззбитковий обсяг виробництва продукції, ц	
12.	Частка беззбиткового обсягу у валовому виробництві, %	

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.   Економіка   виробництва   продукції

тваринництва

ЗАНЯТТЯ 7.

Вид заняття:

Зміст та мета заняття:

Питання для обговорення:

Доповіді:

Економіка виробництва продукції скотарства

Практичне заняття

Визначити роль та значення галузі скотарства в економіці країни, основні характеристики та тенденції її розвитку, окреслити шляхи підвищення економічної ефективності галузі.

1. Розвиток і розміщення скотарства.

2. Організація скотарства.

3. Економічна ефективність галузі скотарства.

➤ Світові тенденції розвитку скотарства.

➤ Біотехнології в галузі скотарства: основні напрямки.

➤ Стан та проблеми формування ринку продукції галузі скотарства в Україні.

Практичне завдання.

- розробити план парування (штучного осіменіння) та надходження приплоду;
- визначити річний рух поголів'я великої рогатої худоби (оборот стада) та середньорічне поголів'я;
- розрахувати живу масу різних вікових груп молодняка за даними планового приросту тварин;
- обчислити планову річну продукцію вирощування худоби та визначити живу масу поголів'я на кінець року;
- визначити виробництво продукції скотарства та його розподіл.

Вихідні дані:

- 1) поголів'я худоби на початок планового року, його жива маса і структура стада;
- 2) природні та організаційно-господарські умови відтворення стада: період тільності 280-285 днів; парування після отелення через 1-2 міс.; вік першого парування телиць – 18 міс.;
- 3) середня жива маса поголів'я при реалізації: вибракувані бугаї – 9,3 ц, вибракувані корови – 5,5 ц, нетелі – 4 ц, телиці та бички позаминулого року – 4-4,5 ц, молодняк минулого року – до 3,5 ц, поточного року – 1,5 ц.;
- 4) планова продуктивність худоби;
- 5) показники м'ясної продуктивності худоби;
- 6) договірні зобов'язання на продаж продукції.

Методика виконання. Оборот стада – це рух (зміна) статевих і вікових груп худоби, передбачений на певний календарний період відповідно до планових завдань господарства та природних і організаційно-господарських умов відтворення стада.

Відтворення стада великої рогатої худоби здійснюється переважно за рахунок власного розведення, а в спеціалізованих відгодівельних господарствах – в основному за рахунок купівлі молодняка. Необхідну кількість корів у стаді визначають за плановим обсягом виробництва молока та потребою для ремонту основного стада. Структура стада залежить від виробничого напрямку господарства.

Складання обороту стада необхідне для визначення виходу продукції скотарства протягом року, встановлення періоду одержання молодняка, вибракування тварин протягом року. Також, потрібно мати на увазі, що якщо в господарстві відсутній помісячний облік тварин по віковим та статевим групам і неможливо скласти обґрунтований помісячний оборот стада, то можна приблизно, але достатньо точно визначити середньорічне поголів'я по річному обороту стада.

Крім того, показники обороту стада використовують для планування кількості працівників, фонду оплати праці, собівартості продукції тощо.

Оборот стада розраховують на рік в наступній послідовності:

1. Визначають надходження телят – в залежності від планового одержання на 100 гол. корів та 100 гол. нетелів. Із загальної кількості приплоду планують одержати 50 % телиць і 50 % бичків. Вага при народженні складає 29-33 кг.
2. Вибракування бугаїв складає 25 %, корів – 20 % від поголів'я на початок року. Корів перед реалізацією на м'ясо переводять в групу „Доросла худоба на відгодівлі” з вагою 550 кг, та після двох місяців відгодівлі реалізують (з вагою 580 кг). Середня вага бугаїв, реалізованих на м'ясо 930 кг.
3. Нетелі після отелення переводять в групу „Корови”. Вага їх складає 459 кг.
4. Телиць позаминулого року після перевірки запліднення переводять в групу „Нетелі”; їх середня вага – 393 кг. Якщо телиць більше ніж потрібно – решту можна реалізувати племоб'єднанням.
5. Бички позаминулого року повністю реалізуються на м'ясо.
6. З метою відбору здорового поголів'я для поновлення стада передбачають вибракування молодняка минулого та поточного року народження в розмірі 10-50 %.

Поголів'я на кінець року повинно дорівнювати поголів'ю на початок року плюс поголів'я за всіма каналами надходження мінус поголів'я за всіма каналами вибуття.

Середньорічне поголів'я за віковими групами визначається наступним чином:

1. По дорослим групам худоби (бугаї-плідники, корови) середньорічне поголів'я визначається як середньоарифметичне між поголів'ям на початок та кінець року.
2. По групі „Нетелі” та іншим віковим та статевим групам – використовуючи відповідну методику.

Визначення валової продукції вирощування має важливе значення для планування витрат кормів, фонду оплати праці робітників тваринництва, розрахунку собівартості продукції та інших показників.

Живу масу однієї голови молодняку розраховують на підставі планових середньодобових приростів.

Приймаємо, що жива маса телят при народженні коливається в межах 29-34 кг і в середньому становить 31 кг. Середньодобовий приріст корів молодих становить 150 г, нетелей – 300 г, молодняку старшого віку – 500 г, минулого року – 600 г, поточного року – 800 г.

Обчислення річної продукції вирощування (розр. табл. 6) можна провести за даними середньорічного поголів'я різних груп тварин та планового середньодобового приросту з додаванням живої маси приплоду, використовуючи формулу:

$$Вп = Срп \cdot Ад \cdot n,$$

де Вп – валовий приріст за рік, ц; Срп – поголів'я за групами, гол.; Ад – середньодобовий приріст однієї голови, г; n – кількість днів року (365) або періоду.

Живу масу приплоду при народженні визначають множенням живої маси однієї голови на кількість народжених телят.

Обсяги продукції вирощування також за допомогою балансового методу можна розрахувати по формулі:

$$Пв = (Вк + Вр) - (Вн + Вп),$$

де Пв – продукція вирощування, ц; Вк – маса тварин на кінець року, ц; Вр – маса тварин, що реалізується та вибуває протягом року, ц; Вн – маса тварин на початок року, ц; Вп – початкова маса тварин, що надішли протягом року, з врахуванням маси приплоду, ц.

Виробництво молока за рік визначають на основі середньорічного поголів'я корів та прийнятої планової їх продуктивності. При розподілі молока необхідно врахувати: використання на виробничі цілі (ви்பійка приплоду: телят – 250 кг на одну голову та поросят – 5 кг на одну голову); видачу в рахунок оплати праці, на господарське харчування, продаж в господарстві та по ринкових каналах.

Розподіл продукції тваринництва повинен передбачати: реалізацію на м'ясо; продаж племоб'єднанням, спецхозам, населенню, на громадське харчування, в рахунок оплати праці та ін.

ЗАНЯТТЯ 8.**Вид заняття:****Зміст та мета заняття:****Питання для обговорення:****Доповіді:****Економіка виробництва продукції свинарства****Практичне заняття**

Визначити роль та значення галузі свинарства в економіці країни, основні характеристики та тенденції її розвитку, окреслити шляхи підвищення економічної ефективності галузі.

1. Розвиток і розміщення галузі.
2. Організація свинарства.
3. Економічна ефективність свинарства.
  - Стан та тенденції розвитку галузі свинарства в Україні та світі.
  - Шляхи підвищення економічної ефективності галузі свинарства на інноваційній основі.
  - Формування ринку продукції галузі свинарства.

Практичне завдання.

- скласти план парування та надходження приплоду;
- визначити річний рух поголів'я свиней та середньорічне поголів'я;
- розрахувати живу масу різних вікових та статевих груп за даними планового приросту;
- обчислити планову річну продуктивність вирощування свиней та визначити живу масу поголів'я на кінець року.

Вихідні дані:

- 1) виробничий напрям свинарства – м'ясний;
- 2) поголів'я свиней на початок планового року, його жива маса, структура стада;
- 3) природні та організаційно-господарські умови відтворення стада:
  - період поросності свиноматок – 115 днів (при плануванні руху поголів'я приймається 4 міс.);
  - свиноматок парують у перший місяць після відлучення поросят (через два місяці після опоросу);
  - вік першого парування ремонтних свинок – 8-10 міс.;
  - поголів'я кнурів на кінець року визначають у співвідношенні: один на 15-20;
  - основний тип відгодівлі – м'ясний, до сальних кондицій відгодовують вибракуваних свиноматок і кнурів; відгодівельний молодняк реалізують 8-9 місячному віці при досягненні живої маси 100-110 кг; вибракувані дорослі свині на відгодівлі перебувають два місяці;
  - жива маса свиней при реалізації: вибракуваних кнурів – 220-230 кг, основних свиноматок – 160 кг, разових і перевіряємих – 140 кг, поросят до двох місяців – 10-16 кг, поросят – 2-4 міс. – 20-25 кг.

Методика виконання. Свинарство є досить динамічною галуззю тваринництва насамперед завдяки короткому строку супоросності свиноматок. Тому при достатній кормовій базі та забезпеченості приміщеннями та робочою силою можна отримувати значне надходження приплоду.

Раціональне відтворення у свинарстві неможливе без правління сформованого стада основних та разових свиноматок.

Відтворення стада свиней здійснюють за рахунок власного розведення та купівлі племінного молодняка.

Поголів'я свиней планують в річному обороті стада. Основою складання є договірні зобов'язання з продажу свинини та потреба господарства в продукції свинарства.

Складанню обороту стада передуює розробка плану парувань та опоросу. На кожному основну свиноматку планують одержати два опороси за рік (по вісім поросят на кожен опорос). Від разових та перевіряємих свиноматок одержують по одному опоросу – по сім поросят (згідно з плановою продуктивністю).

Парування свиноматок передбачають у такі місяці, щоб одержати опороси у певні періоди року. Опороси основних свиноматок доцільно проводити у два тури: перший – у січні-лютому, другий – у липні-серпні. Це дозволяє виростити молодняк на дешевих зелених кормах, до кінця року відгодувати і реалізувати на м'ясо. Молодняк, одержаний у липні-серпні, відгодовують у зимовий період.

Річний оборот стада розраховують на плановий рік в наступній послідовності.

1. Планують щорічне вибракування кнурів-плідників – 25-30 %, надходження за рахунок придбання племінних кнурів, або переводу з власного ремонтного стада.

2. Вибракування основних свиноматок також в межах 25-30 %. По мірі їх вибракування в цю групу переводяться кращі перевіряємі свиноматки з високими якісними параметрами. Решту разових та перевіряємих свиноматок вибраковують і ставлять на відгодівлю.

3. На кінець року група разових та перевіряємих свиноматок буде створена за рахунок ремонтних свинок (після їх парування).

4. Що стосується поросят народження планового року, то передбачається їх продаж населенню в кількості 10-15 % від кількості народжених. Усі двомісячні поросята, за вирахуванням реалізованих та тих, що народилися в листопаді-грудні, переводяться в старшу групу – „Поросята 2-4 міс.”.

5. За рахунок поросят двох-чотирьох місяців необхідно сформувати групу ремонтного та відгодівельного молодняка. Так, деяку кількість поросят (15-20 %) реалізують, а решту переводять в групу ремонтного та відгодівельного молодняка.

6. Поголів'я ремонтного молодняка повинно бути в 2-2,5 рази більше ніж вибраковують основного стада. Відгодівельний молодняк реалізують в віці 8-9 міс. при досягненні живої маси 100-110 кг.

Розрахунок середньорічного поголів'я можна виконати по річному обороту наступним чином:

- по групі „кнур-плідники”, „основні свиноматки”, „разові та перевіряємі свиноматки” визначаємо як полусуму поголів'я на початок і кінець року;
- по групі „поросята до 2 міс.” та „поросята 2-4 міс.” визначаємо множенням кількості поросят на 2 і діленням на 12, адже вони знаходяться в цих групах по два місяця;
- по групі „ремонтний і відгодівельний молодняк” визначаємо множенням кількості поросят на 5 і діленням на 12, тому що строк перебування в цій групі – п'ять місяців;
- по групі „дорослі свині на відгодівлі” – відповідно множенням кількості голів на 2 та діленням на 12.

Обчислення річної продукції вирощування свинини можна провести за даними середньорічного поголів'я різних статевих та вікових груп та планового середньодобового приросту. (Розрахунок аналогічно розрахунку по великій рогатій худобі).

ЗАНЯТТЯ 9.

Вид заняття:

Зміст та мета заняття:

Питання для обговорення:

Доповіді:

Економіка виробництва продукції вівчарства

Практичне заняття

Визначити роль та значення галузі вівчарства в економіці країни, основні характеристики та тенденції її розвитку, окреслити шляхи підвищення економічної ефективності галузі.

1. Розвиток і розміщення галузі.
2. Організація вівчарства.
3. Економічна ефективність вівчарства.
  - Особливості розвитку галузі вівчарства в Україні.
  - Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції галузі вівчарства на світових ринках.
  - Нішева продукція галузі вівчарства та проблеми підвищення ефективності її виробництва.

Практичне завдання.

На утримання основного стада овець за звітний період витрачено 447200 грн. Від основного стада овець отримано 2 т вовни та 134 ягняти.

Визначити собівартість продукції вівчарства. Скласти необхідну кореспонденцію рахунків.

ЗАНЯТТЯ 10.**Вид заняття:****Зміст та мета заняття:****Питання для обговорення:****Доповіді:****Економіка виробництва продукції птахівництва
Практичне заняття**

Визначити роль та значення галузі птахівництва в економіці країни, основні характеристики та тенденції її розвитку, окреслити шляхи підвищення економічної ефективності галузі.

1. Розвиток і розміщення галузі.
2. Організація птахівництва.
3. Економічна ефективність птахівництва.
  - Розвиток галузі птахівництва в Україні та світі.
  - Формування ринку продукції птахівництва в Україні.
  - Шляхи підвищення економічної ефективності галузі птахівництва.

Практичне завдання.

- скласти річний оборот стада;
- визначити середньомісячне поголів'я;
- визначити продукцію вирощування та кількість отриманих яєць.

Вихідні дані:

- 1) виробничий напрям – м'ясо-яєчний;
- 2) поголів'я дорослих курей на початок планового року;
- 3) продуктивність курей.

Методика виконання. Обороти стада різних груп і порід птиці визначають за їх скоро сплістю і продуктивністю. Яйцекладка у скороспільних порід курей (леггорн, хай секс) починається у 4,5-5 місячному віці, пізньоспільних (род – айленд, віондот) – у 6-7 місячному. Найвища несучість курей при доброму розвитку молодняку у перший рік. На другий рік кури, як правило, знижують несучість на 15-20 %, на третій рік – ще на 15-20 %. Таким чином, курка-несучка може бути продуктивно використана у господарстві до двох років.

Тому обороти і комплектування стада планують так, щоб одержати найбільшу кількість яєць і здоровий молодняк. Вибракування дорослої птиці і поновлення основного стада проводять переважно у серпні-жовтні.

Кількість придбаного добового молодняку залежить перш за все від того, чи здійснюється статевий поділ добового молодняку в інкубаторі, чи ні. Якщо так, то співвідношення добового молодняку та основного стада повинно бути 1,5-2:1, якщо ні, то більше – 3-4:1.

Річний оборот стада складаємо в наступному порядку:

1. Вибракування дорослих курей – 100 %; комплектування основного стада одноразове – шляхи переведення молодняку в віці 151-180 днів.
2. Купівлю добового молодняку плануємо в співвідношенні 4:1 до основного стада. Середня вага 35 г.
3. Плануємо загибель (падіж) у віці до 60 днів в розмірі 10 %. Середня вага загиблого молодняку – 45 г.

4. Вибракування молодняка 61-150 днів – 5 % (реалізація на м'ясо з вагою 0,8-1,0 кг).
5. З молодняка в віці 151-180 днів формується основне стадо кур-несучок, решта реалізується на м'ясо з вагою 1,0-1,7 кг.

Середньорічне поголів'я дорослих курей визначається як полусума кількості на початок і на кінець року, молодняка – множенням кількості куплених добових курчат на 5 та діленням на 12 місяців.

Продукцію вирощування птиці обчислюють на основі приросту живої маси молодняка за період від придбання добових курчат до моменту переведення в основне стадо або реалізації.

Валовий приріст за рік можна розрахувати за формулою:

$$Пв = (Вк + Vz + Vp) - (Вн + Vп),$$

де Пв – продукція вирощування, ц; Вк – маса курей на кінець року, ц; Vz – маса загинувши курчат, ц; Vp – маса курей, що реалізується, ц; Вн – маса курей на початок року, ц; Vп – маса придбаних курчат, ц.

Виробництво яєць за рік визначають на основі середньорічного поголів'я дорослих курей на прийнятого рівня яйценосності.

При розподілі продукції птахівництва необхідно враховувати договірні зобов'язання, продаж, потребу на громадське харчування, видачу в рахунок оплати та ін.

ЗАНЯТТЯ 11.

Вид заняття:

Зміст та мета заняття:

Питання для обговорення:

Доповіді:

Економіка бджільництва

Практичне заняття

Визначити роль та значення бджільництва в економіці країни, основні характеристики та тенденції його розвитку, окреслити шляхи підвищення економічної виробництва продукції бджільництва.

1. Значення і розвиток галузі.
  2. Організація бджільництва.
  3. Економічна ефективність виробництва продукції бджільництва.
- Народногосподарське значення продукції бджільництва.
  - Формування ринку продукції бджільництва в Україні та світі.
  - Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції бджільництва.

Практичне завдання.

На утримання пасіки за звітний рік витрачено 380700,00 грн. Впродовж року від пасіки одержано 53 ц меду та 22 нових бджоло-сімей.

Визначити собівартість продукції бджільництва. Скласти необхідну кореспонденцію рахунків.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. Основи бухгалтерського обліку в

тваринництві

ЗАНЯТТЯ 12.

Методи бухгалтерського обліку, баланс та система рахунків

Вид заняття:
Зміст та мета
заняття:

Практичне заняття

Закріплення теоретичних знань щодо визначення предмету, об'єктів та принципів бухгалтерського обліку. Зміст і структура балансу: поняття активу, пасиву, розділів і статей балансу. Засвоєння поняття бухгалтерських рахунків. Закріплення подвійного запису операцій на рахунках, кореспонденції рахунків.

Питання для обговорення:

1. Значення бухгалтерського обліку, його принципи та методи.
2. Бухгалтерський баланс та основи його складання.
3. Оборотні відомості, план рахунків.

Доповіді:

- Особливості ведення бухгалтерського обліку в аграрних підприємствах.
- Світовий досвід ведення бухгалтерського обліку та його запровадження в підприємствах агробізнесу України.
- Специфічні особливості ведення бухгалтерського обліку в галузях (підгалузях) тваринництва.

Практичне завдання.

Згрупувати у навчальній табл.12.1 засоби підприємства за джерелами їх утворення і цільовим призначенням станом на 31 грудня 20_ р. Визначити розмір власного капіталу та суму зобов'язань підприємства.

12.1 Джерела господарських засобів станом на 31.12. _р.

Джерела господарських засобів	Сума, грн.
Статутний капітал	900 000
Заборгованість ПП «Маяк» за сировину	54 620
Заборгованість робітникам виробничих цехів за заробітною платою	160 160
Заборгованість банку «Агріколь» за кредит на тимчасові потреби	525 000
Заборгованість СТОВ «Мрія» за сировину	99 070
Заборгованість адміністрації за заробітною платою	75 870
Заборгованість Енергозбуту за електроенергію	18200
Заборгованість ФГ «Колос» за матеріали	29 280
Заборгованість працівникам збуту за заробітною платою	101 000
Резервний капітал	96 800
Прибуток звітного року	318 700
Разом	2378 700

ЗАНЯТТЯ 13.

Вид заняття:
Зміст та мета
заняття:

Питання для
обговорення:

Доповіді:

Облік запасів, готової продукції та біологічних активів**Практичне заняття**

Опанування методики обліку запасів та готової продукції. Розкрити сутність та зміст біологічних активів, особливості їх обліку на підприємстві.

1. Економічний зміст запасів та їх оцінка.
2. Облік виробничих запасів.
3. Облік готової продукції та поточних біологічних активів.

- Основні положення фінансового, управлінського та податкового обліку.
- Побудова управлінського обліку в тваринництві у світлі вимог МСФЗ, П(С)БО 30 «Біологічні активи» та галузевого управління.
- Система аналітичного забезпечення як інструмент сучасного управління підприємством.

Практичне завдання.

1. Скласти Акт на оприбуткування приплоду тварин (ф.№ПБАСГ-3) №12.

На фермі великої рогатої худоби бригади №1 ПП «Надія» від телиці старше двох років Зірка, інвентарний №214, закріпленої за дояркою Коваленко В.В., одержано приплід – теличку червоної масті вагою 40 кг. Телиці присвоєно кличку Квітка та інвентарний № 725. Приплід оцінено – 3900 грн.

2. Скласти Акт на вибуття поточних біологічних активів тваринництва (ф. №ПБАСГ-6) №17 від 25 жовтня 2023р. На фермі великої рогатої худоби бригади №1 ПП «Надія» завідуючий фермою Шийко Ю.Б., ветеринарний лікар Кіктенко О.Д., зоотехнік Киричек О.М. в присутності доглядача Крутько Т.В. склали Акт №17 від 25.10. 2023р. про загибель телиці старше 2 років, кличка Квітка, інвентарний №134, червоної степової породи, середньої вгодованості, живою вагою 350 кг, балансовою вартістю 22500 грн. Причина загибелі телиці, встановлена ветеринарним лікарем Кіктенко О.Д., – туберкульоз. Шкуру вартістю 510 грн. здано на склад за вимогою - накладною №92, прийняв її комірник Лихута П.П. Акт затвердив керівник підприємства Волошко А.С. 26 жовтня 2023р. з резолюцією: «Телицю з балансу списати, шкуру оприбуткувати».

3. Визначити кореспонденцію рахунків з обліку вибуття довгострокових біологічних активів тваринництва.

**Журнал реєстрації господарських операцій з обліку вибуття
довгострокових біологічних активів тваринництва**

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
<i>Реалізація ДБА тваринництва покупцям (крім переробних підприємств)</i>			
1	Відображений дохід від реалізації ДБАТ, що обліковуються за справедливою вартістю		
2	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ		
3	Списана собівартість проданих ДБАТ, що дорівнює їх справедливій вартості		
4	Відображений дохід від реалізації ДБАТ, що обліковуються за первісною вартістю		
5	Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ		
6	Списаний знос реалізованих ДБАТ, що обліковуються за первісною вартістю		
7	Списана залишкова вартість ДБАТ		
<i>Вибракування тварин з основного стада</i>			
1	Списаний знос ДБА тваринництва, що обліковуються за первісною вартістю		
2	Списана залишкова вартість вибракунаних тварин		
3	Оприбутковані вибракунані тварини до групи відгодівлі за справедливою вартістю		

Тестові завдання для поточної перевірки знань:

1. Які існують види біологічних активів?

1. поточні, довгострокові, додаткові;
2. середньострокові, допоміжні, довгострокові;
3. поточні, додаткові, інші біологічні активи.

2. Збільшено справедливую вартість молодняку свиней на вирощуванні в результаті зміни ціни:

1. Дт 2121 Кт 70;
2. Дт 70 Кт 2121;
3. Дт 232 Кт 79.

3. Який документ складають при формуванні основного стада продуктивної і робочої худоби за рахунок вирощеного молодняку у власному господарстві?

1. акт приймання довгострокових біологічних активів рослинництва (багаторічні насадження) і передачі їх в експлуатацію;
2. акт приймання довгострокових біологічних активів тваринництва (формування основного стада);
3. акт на переведення тварин з групи в групу.

4. Для обліку поточних біологічних активів призначений рахунок:

1. 20;
2. 21;
3. 22;
4. 10.

5. До якої групи активів відносяться корови, бики, свиноматки, хряки, вівцематки, барани:

1. довгострокові біологічні активи тваринництва;
2. поточні біологічні активи тваринництва;
3. основні засоби;
4. виробничі запаси.

6. Приплід гусенят оприбутковують:

1. у місячному віці;
2. у день народження;
3. у добовому віці;
4. немає правильної відповіді.

7. Племінне свідоцтво оформляється у випадку:

1. продажу будь-якого молодняку тварин;
2. продажу племінного молодняку тварин;
3. переведенні молодняку тварин із однієї вікової групи в іншу.

8. Виберіть господарську операцію, яка відповідає бухгалтерській проводці Дт 212 – Кт 631:

1. оприбуткування молодняку тварин, одержаного від інших господарств;
2. переведення молодняку тварин на відгодівлю;
3. дооцінка вартості молодняку тварин;
4. приріст маси молодняку тварин.

9. Назвіть бухгалтерську проводку, якою оформляється надходження молодняку тварин безоплатно:

1. Дт 23 – Кт 212;
2. Дт 947 – Кт 212;
3. Дт 991 – Кт 212;
4. Дт 212 – Кт 718.

10. Тварини на вирощуванні та відгодівлі відносяться до:

1. поточних БА;
2. довгострокових БА;
3. зобов'язань;
4. необоротних активів.

ЗАНЯТТЯ 14.**Вид заняття:****Зміст та мета заняття:****Питання для обговорення:****Доповіді:****Облік оплати праці і розрахунків з працівниками
Практичне заняття**

Визначити сутність оплати праці працівників, опанувати методику розрахунку оплати праці та її обліку в галузі тваринництва.

1. Економічний зміст і завдання обліку праці.
2. Трудові відносини на підприємстві, форми і види оплати праці.
3. Первинний облік праці та її оплати.
  - Бухгалтерський облік у системі стратегічного менеджменту аграрних підприємств.
  - Етапи аналітичного забезпечення прийняття та реалізації управлінських рішень на підприємстві.
  - Види стратегій аграрних підприємств та особливості їх обліково-аналітичного забезпечення.

Практичне завдання.

Бригада по вирощуванню і відгодівлі молодняку великої рогатої худоби працює за акордно-преміальною системою оплати праці. Необхідно визначити:

- обсяг виробництва основної та побічної продукції;
- чисельність основних та підзмінних робітників;
- річний фонд оплати праці скотарів;
- акордну розцінку за 1 ц приросту живої маси.

14.1 Довідкові дані

Показники	Варіанти				
	1	2	3	4	5
Середньорічне поголів'я молодняку і тварин на відгодівлі	2000	1500	1000	1200	1100
Середньодобовий приріст живої маси, г	800	750	700	650	730
Норма навантаження на оператора по відгодівлі молодняку ВРХ, гол.	80	100	90	75	85
Тарифні розряди	V				
Денна тарифна ставка, грн.	445,60				
Доплата за продукцію	30	25			
Звання	Оператор „Майстер тваринництва I класу”				
Виробничі витрати на все поголів'я, тис. грн.	6000	3000	2000	2400	2200

ЗАНЯТТЯ 15.**Облік витрат, виходу продукції тваринництва та методи її калькулювання**

Вид заняття:
Зміст та мета
заняття:

Практичне заняття
 Визначити статті витрат в галузі тваринництва, їх облік, розкрити поняття собівартості продукції та закріпити теоретичні знання відповідними практичними розрахунками.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст виробничих витрат та їх класифікація.
2. Обчислення собівартості робіт і послуг допоміжних виробництв.
3. Обчислення собівартості продукції тваринництва.
  - Сутність витрат як об'єкт бухгалтерського обліку.
  - Система аналітичного забезпечення як інструмент сучасного управління підприємством.
  - Аналіз економічної ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств.

Доповіді:

Практичне завдання.

Виходячи із наданих даних, наведених у таблиці 15.1, розрахувати:

- обсяг виробництва і реалізації молока;
- собівартість 1 ц молока, 1 голови приплоду та 1 т гною;
- виручку від реалізації продукції;
- собівартість реалізованої продукції;
- прибуток від реалізації;
- рівень рентабельності виробництва молока.

15.1 Довідкові дані

№	Показники	варіанти		
		1	2	3
1.	Середньорічне поголів'я корів, гол.	720	315	418
2.	Удій на середньорічну корову, кг	5100	4800	5000
3.	Вихід гною від 1 корови, т	8	8	8
4.	Вихід телят на 100 корів, гол.	96	94	95
5.	Витрати молока на випоювання 1 гол. приплоду, ц	2,5	2,5	2,5
6.	Канали реалізації молока (у % до валового виробництва):			
	- реалізація по договорах	81	82	83
7.	- на випойку телят (розрахунково)			
8.	- на громадське харчування та працівникам господарства в рахунок оплати праці (розрахунково)			
9.	Виробничі витрати на одну корову за рік, грн.	34000	34500	35000
10.	Частка витрат на підстилку і прибирання гною, %	5,0	5,0	5,0
11.	Ціна реалізації 1 ц молока, грн.: реалізація по договорах	935,0	940,0	950,0
12.	на громадське харчування та працівникам господарства в рахунок оплати праці	за план собіварті стю	за план собіварті стю	за план собіварті стю

2.САМОСТІЙНА РОБОТА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКОНАННЯ

Головною метою самостійної роботи здобувачів є активізація систематичної роботи студентів, індивідуалізація навчання, підвищення якості засвоєння навчальної дисципліни.

Самостійна робота з навчальної дисципліни «Економіка виробництва продукції тваринництва та бухгалтерській облік» передбачає:

- підготовку до практичних занять;
- письмове виконання ІНДЗ;
- підготовку до підсумкового контролю знань за контрольними питаннями.

Важливе значення в керівництві самостійною роботою здобувачів належить індивідуальним і груповим консультаціям, їх мета – допомогти студентам у вивченні того чи іншого питання, у правильній організації самостійної роботи над вивченням предмета.

Успішність підготовки до практичних занять і складання заліку значною мірою залежить від організації самостійної роботи. Для здійснення самостійної роботи здобувачам рекомендується ознайомитись з навчально-методичною літературою, перелік якої наведено у списку рекомендованої літератури, а також із публікаціями у періодичних виданнях. Рекомендовану літературу необхідно вивчати систематично, згідно із списком і у такій послідовності:

- а) ознайомитись за навчальною програмою із змістом кожної теми;
- б) засвоїти навчальний матеріал, що належить до конкретної теми;
- в) виписати всі незрозумілі питання для розгляду їх на консультації.

Індивідуальне науково-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача навчального, навчально-дослідницького характеру, яка використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового заліку.

Здобувачам пропонується в процесі навчання на підставі вивченого теоретичного матеріалу та опрацювання основної і додаткової літератури (підручники, навчальні посібники, наукові статті, статті в спеціалізованих журналах та ін.) підготувати реферати з теми, або вузької проблематики (окремого питання теми). Поряд з цим можливим варіантом є також підготовка та надання анотації додаткової (довідкової) літератури, бібліографічний опис (з короткою анотацією).

Структура індивідуального науково(навчально)- дослідного завдання повинна включати: вступ, загальну частину, окремі розділи і висновки, а також перелік опрацьованої (використаної) літератури, взятої із рекомендованого списку літератури, абонемент бібліотеки, журналів, газет та Інтернету.

Вимоги до оформлення: реферат роздруковується на аркушах паперу формату А4 (297x210), береги: ліворуч, праворуч, зверху та знизу - 20 мм. Увесь текст друкується шрифтом Times New Roman, розмір - 14 пт, інтервал - полуторний. Розмір таблиць і рисунків не повинен бути менше або більше ширини тексту.

**Теми для самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни
«Економіка виробництва продукції тваринництва та бухгалтерській
облік»**

1. Розвиток інституцій аграрного ринку.
2. Агробізнес в Україні: стан та перспективи розвитку.
3. Формування ринку землі в Україні.
4. Інноваційні технології в галузі тваринництва та продуктивність праці.
5. Шляхи вдосконалення кадрової політики аграрних підприємств.
6. Мотивація та стимулювання праці в сільському господарстві.
7. Проблеми відтворення основних фондів в галузі тваринництва в аграрних підприємствах України.
8. Світовий досвід підвищення ефективності господарської діяльності в галузі тваринництва в підприємствах агробізнесу.
9. Спеціалізація аграрних підприємств та розташування галузей тваринництва.
10. Концентрація в аграрних підприємствах.
11. Стандарти якості продукції галузі тваринництва у світі та в Україні.
12. Інноваційна діяльність в аграрних підприємствах України: проблеми та перспективи.
13. Диверсифікація в аграрних підприємствах.
14. Шляхи забезпечення економічної безпеки підприємств агробізнесу.
15. Розвиток форм та систем оплати праці в галузі тваринництва.
16. Амортизаційна політика в Україні: сутність та особливості прояву.
17. Джерела формування оборотних коштів в підприємствах агробізнесу в світі та в Україні.
18. Інвестиційне забезпечення аграрних підприємств.
19. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств аграрної сфери.
20. Біоекономіка як перспективний напрям розвитку аграрних підприємств України.
21. Біотехнології в галузі тваринництва.
22. Проблеми забезпечення якості сільськогосподарської продукції.
23. Сертифікація продукції тваринництва: проблеми та шляхи вирішення.
24. Ціна як регулятор розвитку ринкової економіки.
25. Ціна в ринковій економіці: суть, види і фактори ціноутворення.
26. Особливості ціноутворення на продукцію галузі тваринництва.
27. Паритет цін та механізм його забезпечення в ринковій економіці.
28. Конкурентоспроможність продукції тваринництва на внутрішніх та зовнішніх ринках.
29. Програма підвищення конкурентоспроможності галузі тваринництва та конкурентні стратегії.
30. Якість в забезпеченні конкурентоспроможності продукції тваринництва.
31. Методи визначення собівартості продукції.
32. Калькулювання продукції галузі тваринництва.

- 33.Управління витратами підприємства.
- 34.Особливості формування та використання прибутку в аграрному підприємстві.
- 35.Оподаткування прибутку підприємств різних організаційно-правових форм.
- 36.Джерела формування прибутку підприємства.
- 37.Чинники зростання прибутковості виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств в ринкових умовах.
- 38.Методологічні підходи до визначення фінансово-економічного стану підприємства.
- 39.Значення облікової політики в ціноутворенні.
- 40.Роль бухгалтерського обліку в управлінні вартістю підприємства.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. К.: КНЕУ. 2004. 624 с.
2. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: підручник. 2-е видання. К.: КНЕУ. 2004. 452 с.
3. Дробот В.І., Мартянов В.П., Соловійов М.Ф. та ін. Бізнес – план сільськогосподарського підприємства : навч. посібник. Харків. ХНАУ. 2002. 424 с.
4. Тридід О. М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства: монографія. Харків: ХДЕУ. 2002. 364 с.
5. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах: підручник / За ред. С.П. Азізова. К.: ІАЕ . 2001. 496 с.
6. Економіка аграрного підприємства: підручник / С.І. Михайлов, В.В. Ярова, Г.В. Заєць та ін.; За ред. С.І. Михайлова. К.: Укрцентр духовн. Культури. 2004. 396 с.
7. Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г., Павленко М. М. Економіка у тваринництві: навч. посібник. К.: НУБіП України, 2019. 256 с
8. Про Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III (зі змінами від 07.02.2019). Офіційний вісник України. 2001. № 46. С. 1.
9. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (зі змінами та доповненнями від 01.01.2017).
- 10.Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності аграрних підприємств: монографія. За ред. Р. Ф. Бруханського, М. К. Пархомця, П. Р. Пуцентейла. Тернопіль: Крок. 2015. 300 с
- 11.Економіка підприємства : підручник / за ред. С. Ф. Покропивного. К. : КНЕУ, 2001. 527 с.
- 12.Економіка сільського господарства / за ред. В. К. Збарського, В. І. Мацибори. К. : Каравела, 2009. 263 с.
- 13.Топіха І. Н. Економіка аграрних підприємств: курс лекцій. Миколаїв, 2005. 318 с.

- 14.Македонський А.В., Білоусько Т.Ю. Організація сільськогосподарського виробництва: практикум. Харків. нац. аграр. ун-т. Харків, 2007. 91 с.
- 15.Білоусько В.С., Беленкова М.І., Білоусько Т.Ю. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. К.: Сузір'я, 2008. 246 с.
- 16.Економіка підприємств АПК: навч. посібник /За ред. Дусановського С.Л. Тернопіль. Горлиця, 2008. 259 с.
- 17.Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів : наказ Мінфіну України №1315 від 29.12.2006р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 18.Методичні рекомендації з організації обліку біологічних активів і сільськогосподарської продукції за ринковою (справедливою) вартістю. [В.М. Жук, Ю.С. Рудченко, Б.С. Гузар та ін.]. Облік і фінанси АПК. 2008. № 1. С. 5-22.
- 19.Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 20.Біологічні активи: положення (стандарт) бухгалтерського обліку. Затверджене наказом Мінфіну України №790 від 18.11.2005 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 21.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від листопада 1999 року №291/ URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	3
1.	МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	4
	Змістовний модуль 1.	4
	<i>Заняття 1</i>	4
	<i>Заняття 2</i>	7
	<i>Заняття 3</i>	12
	<i>Заняття 4</i>	17
	<i>Заняття 5</i>	25
	<i>Заняття 6</i>	28
	Змістовний модуль 2.	33
	<i>Заняття 7</i>	33
	<i>Заняття 8</i>	36
	<i>Заняття 9</i>	38
	<i>Заняття 10</i>	39
	<i>Заняття 11</i>	40
	Змістовний модуль 3.	41
	<i>Заняття 12</i>	41
	<i>Заняття 13</i>	42
	<i>Заняття 14</i>	45
	<i>Заняття 15</i>	46
2.	САМОСТІЙНА РОБОТА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ВИКОНАННЯ	47
3.	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	49

Навчальне видання

ЕКОНОМІКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА ТА БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Методичні вказівки
до практичних, семінарських занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної)
форми навчання за спеціальністю 204
«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

Укладач:

БІЛОУСЬКО Таміла Юріївна

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк.2,1.

Наклад ___ пр.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44